

Päihde- ja mielenterveysjärjestöjen tutkimusohjelma, MIPA (2015 – 2018)

Tutkimusohjelman kolme pääteemaa:

1. Järjestöjen toiminta

Ensimmäisen pääteeman (T1) tutkimushankkeiden taustalla on järjestöjen ilmaisema tiedon tarve tarkempiin, yhteisiin ja vertailukelpoisiin järjestötoimintaa kuvaaviin tunnuslukuihin, joiden kautta voidaan tuottaa tietoa järjestöjen toimintaedellytyksistä, rooleista ja identiteeteistä sekä niiden muutoksista päihde- ja mielenterveystyön kentällä.

Tutkimushankkeissa tuotetaan, toteutetaan ja raportoidaan laaja, toistettavissa oleva **järjestökysely**. Se kohdistetaan tutkimusohjelmassa mukana olevien järjestöjen lisäksi Ehkäisevän päihdetyön verkostoon, Mielenterveyspooliin ja MPNet-verkostoon kuuluviin järjestöihin ja niiden jäsenjärjestöihin.

Järjestökyselyn tulosten tarkastelunäkökulmana toimii ”uuden” ja ”perinteisen” kolmannen sektorin käsitteet. Järjestöjen identiteettiä ja toimintastrategioita sekä niihin kohdistuvia muospaineita tarkastellaan perinteisen kansalaisyhteiskunnan ja vapaaehtoistyön vahvistamisen tavoitteiden ja julkisen sektorin ja palvelumarkkinoiden asettamien vaatimusten jännitteessä.

Tavoitteena on tarkentaa kuvaa **järjestölähtöisestä päihde- ja mielenterveystyöstä**, niiden yhteisistä rajapinnoista, toimintamenetelmistä ja toiminnan tuloksista.

2. Hyvinvointi ja palvelutarpeet

MIPA-hankkeen toisen pääteeman (T2) lähtökohtana on valmisteluhankkeen järjestökyselyn ja erityisesti fokusryhmähaastattelujen esiintuoma toive suunnata järjestötutkimusta **ihmisten elämäntilanteen sekä palvelukokemusten ja -tarpeiden kartoittamiseen**, ”ihmisten äänen” esiintuomiseen. Tavoitteena on tuottaa tietoa järjestöjen tavoittamien kansalaisten kokemuksista ja näkemyksistä.

Tutkimusta kohdistetaan sekä järjestöjen tavoittamien kansalaisten kohtaamiin vaikeuksiin ja ongelmiin että heidän terveyttään ja hyvinvointiaan edistäviin tekijöihin. Hankkeissa ollaan ennen kaikkea kiinnostuneita järjestöjen tavoittamien kansalaisten elämäntilanteesta: vaikeuksista, sosiaalisesta pääomasta, verkostoista, yhteiskunnallisesta osallistumisesta ja osallistumisen esteistä (esim. kielteinen asenneilmapiiri).

Tutkimusten tavoitteena on tuottaa tietoa siitä, miten järjestöt voisivat jatkossa **vastata toimintansa tavoittamien ihmisten tarpeisiin**, toisaalta tukea terveyttä ja hyvinvointia edistäviä tekijöitä (terveyslähtöinen päihde- ja mielenterveystyö), toisaalta auttaa elämäntilanteen vaikeuksissa (korjaava päihde- ja mielenterveystyö). Kohderyhmänä tutkimuksissa ovat järjestöjen toimintojen/palvelujen käyttäjät (asiakkaat, vertaiset, läheiset) ja järjestöjen toimintaan osallistuvat vapaaehtoiset ja läheiset.

3. Kokemusasiantuntijuus ja vertaisuus järjestöissä

Kolmannen pääteeman (T3) taustalla on järjestöjen yhteinen näkemys **vapaaehtoisuuden, vertaistoiminnan ja kokemusasiantuntijuuden keskeisestä merkityksestä** järjestölähtöisessä päihde- ja mielenterveystyössä. Kokemusasiantuntijuus on viime vuosina ollut vahvasti esillä ja siihen liittyviä

hankkeita on käynnistynyt runsaasti. Toisaalta käsite ei edelleenkään ole yksiselitteinen, vaan sitä käytetään monessa eri merkityksessä ja monessa eri yhteydessä.

Tutkimushankkeiden tavoitteena on analysoida kriittisesti **kokemusasiantuntijuuden käsitettä ja taustaa, sen soveltamista** ja kokemusasiantuntijatoiminnan tuottamia **tuloksia** niin kansainvälisesti kuin Suomessakin. Tutkimuksen kohteena on **kokemusasiantuntijoiden ja vertaisten rooli** päihde- ja mielenterveysongelmista toipumisessa ja yleisemmin päihde- ja mielenterveysjärjestöjen arviointi-, kehittämis- ja tutkimustoiminnassa.

Tutkimushankkeiden toteuttamiseen yhdessä tutkijoiden kanssa rekrytoidaan n. 10 kokemusasiantuntijan ryhmä tutkimusohjelmassa mukana olevista järjestöistä. Kokemusasiantuntijalla tarkoitetaan henkilöä, jolla on omakohtaista kokemusta päihde- tai mielenterveysongelmista asiakkaana tai läheisenä, ja joka toimii tästä taustasta käsin joko koulutettuna kokemusasiantuntijana tai muuna vertaistoimijana eri rooleissa järjestöissä.